

Rapport 2009:88

Arkeologisk utredning etapp 1 och 2

Strax norr om Vidingsjös medeltida bytomt

Invid RAÄ 36 m fl
Vidingsjö 1:1
S:t Lars socken
Linköpings kommun
Östergötlands län

Olle Hörfors

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM
AVDELNINGEN FÖR ARKEOLOGI

Strax norr om Vidingsjös medeltida bytomt

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte och frågeställningar	4
Metod och dokumentation	4
Resultat av kart- och arkivstudier	5
Resultat av sökschaktsgrävning	6
Referenser	7
Tekniska uppgifter	8
Bilaga 1. Ritningar	9

Omslagsbild: Undersökningsområdet sett från söder. Foto Olle Hörfors, ÖLM.

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

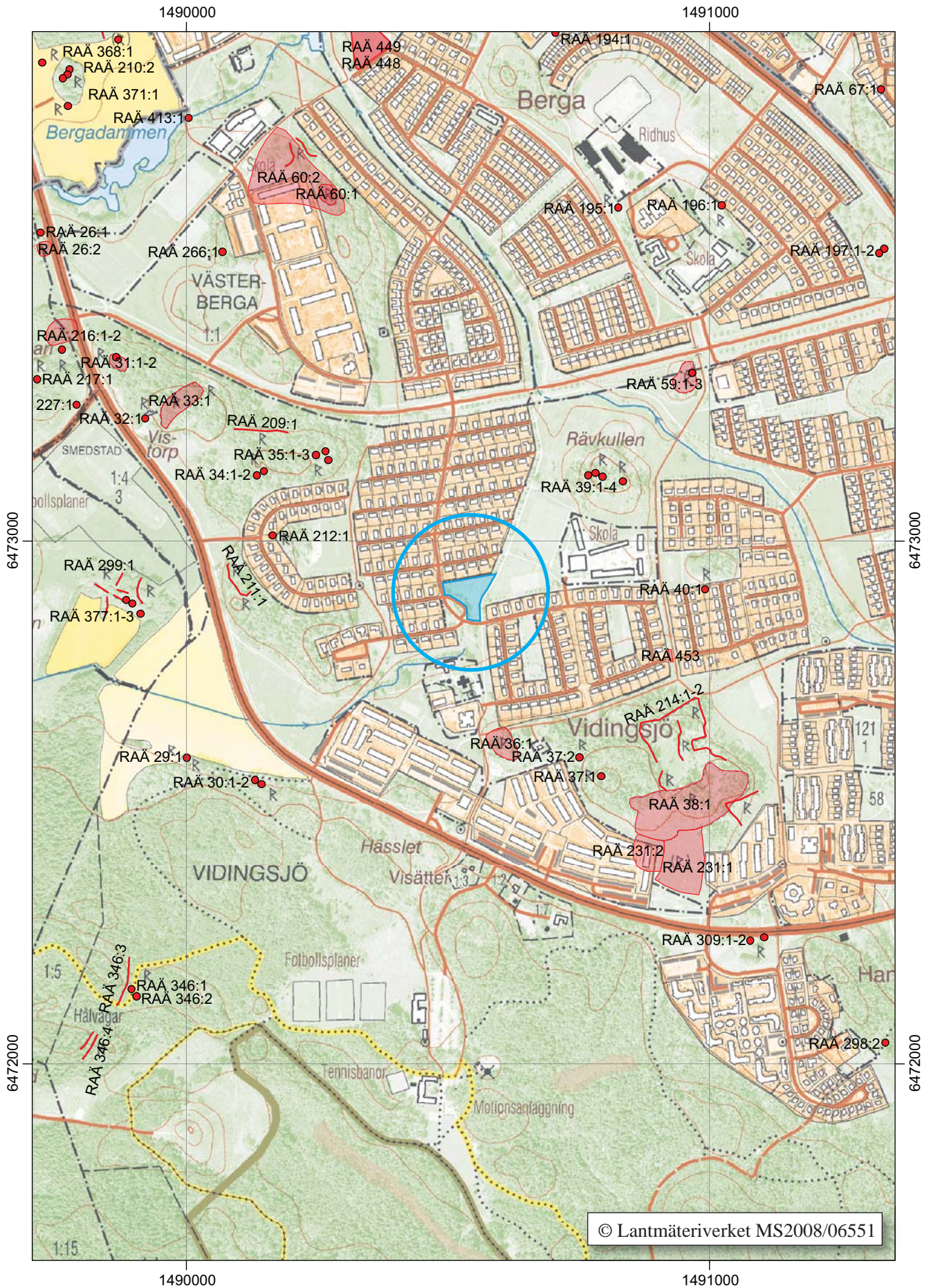
Hösten 2009 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 vid fastigheten Vidingsjö 1:1 i stadsdelen Vidingsjö i Linköpings kommun. Utredningen utfördes i nuvarande parkmark, direkt norr om platsen för Vidingsjös medeltida bytomt. Anledningen var att ytan var aktuell för en ny detaljplan med ett planerat äldreboende.

Bebyggelsen i stadsdelen Vidingsjö har vuxit fram i utkanten av det fornlämningsrika före detta militära övningsområdet. Direkt inpå bebyggelsen finns en stor mängd registrerade fornlämningar i form av gravfält och gravar som RAÄ 34, 35, 36, 38 och 59 samt i form av stensträngar, RAÄ 214. Studier av äldre kartor visade att undersökningsområdet skulle tangera den nordligaste delen av Vidingsjös medeltida bytomt. Norr om bytomten har det tidigare varit åker.

Sökschaktsgrävningen visade att exploateringsytan i sin helhet befann sig i före detta åkermark och ingenting av arkeologiskt intresse framkom varför Östergötlands länsmuseum inte anser att några vidare arkeologiska åtgärder är nödvändiga.

Olle Hörfors
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan, blad 8F 4i, med utredningsområdet markerat i blått. Skala 1:10 000.

Inledning

Hösten 2009 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 vid fastigheten Vidingsjö 1:1 i stadsdelen Vidingsjö i Linköpings kommun. Utredningen utfördes i nuvarande parkmark, direkt norr om platsen för Vidingsjös medeltida bytomt. Anledningen var att ytan var aktuell för en ny detaljplan med ett planerat äldreboende.

Utredningen har utförts av antikvarie Olle Hörfors som också svarat för rapporten.

Områdesbeskrivning

Det aktuella området ligger i övergångsbygden mellan slättbygden väster och norr om Linköping och blandskogsbygden söder om staden. Landskapet är relativt flackt med uppstickande moränkullar och urbergskärnor. Mellan kullarna finns sänkor med lerhaltiga och sandiga jordar. Vegetationen är frodig och växlande.

På de flacka ytorna dominerar det öppna beteslandskapet med gräs, ängsblommor, hassel och ek. Moränkullarna är skogsbeväxtade. Denna landskapsform är synnerligen fornminnesrik. Särskilt framträdande är lämningarna från den äldre järnåldern.

Bebyggelsen i stadsdelen Vidingsjö har vuxit fram i detta landskap och utkanten av det fornlämningsrika före detta militära övningsområdet. Direkt in på bebyggelsen finns en stor mängd registrerade fornlämningar i form av gravfält och gravar som RAÄ 34, 35, 36, 38, 39 och 59 samt i form av stensträngar, RAÄ 214.

Utredningsområdet är beläget direkt norr om den medeltida byn Vidingsjö.

Syfte och frågeställningar

Den arkeologiska utredningen etapp 1 och 2 hade till syfte att fastställa om forn- och/eller kulturlämningar fanns inom området för detaljplanen. Eventuella framkomna lämningar skulle beskrivas till karaktär, utbredning, omfattning, sammansättning och komplexitet.

Metod och dokumentation

Den arkeologiska utredningen etapp 1 skedde i två steg. Först gjordes kart- och arkivstudier. Därefter genomfördes en inventering i fält, dels över den tänkta exploateringsytan och dels gällande det närmast intill-

Figur 3. Utsnitt ur häradsekonomska kartan 1868-1877 med utredningsområdet markerat. Kartan visar en by med fyra gårdar i bykärnan. Av dessa finns den västligaste och nordöstligaste kvar idag. Kartan visar ett stort antal ekonomibyggnader direkt söder om exploateringsytan, vid siffran 7 på kartan. Skala 1:10 000.

liggande området och de registrerade fornlämningar som finns där. Resultaten fördes in på ett arbetsmaterial, i form av en karta, som låg till grund för bedömningen av fältarbetet i etapp 2.

Vid fältarbetet upptogs sökschakt inom exploateringsområdet på de områden som bedömts som intressanta vid arbetet med kartstudierna och inventeringen.

Eftersom inget av arkeologiskt intresse påträffades i schakten markerades dessa endast på en översiktsplan.

Resultat av kart- och arkivstudier

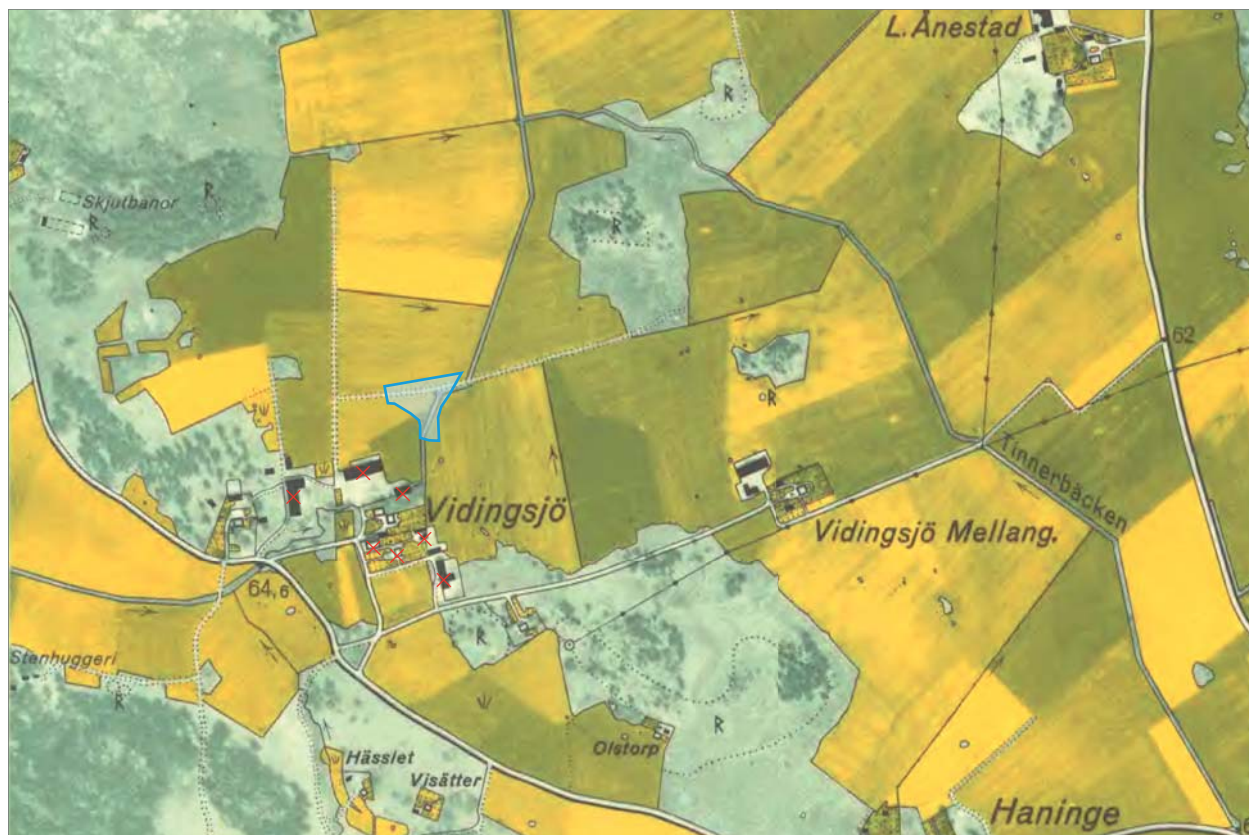
Vidingsjö är en medeltida by som omnämns första gången 1319 ”.....vnum predium in vidhinxrø.....super vidingsö.....” (31/3 1319 Svenskt Diplomatarium 3:390). Dokumentet visar att avraden från byn var avsatt för ett prebende vid Linköpings domkyrka, något som var mycket vanligt att byarna i trakten var. Efterleden -rø (liksom i det närliggande Tinnerö) visar att namnet syftar på en röjning snarare än på en försvunnen sjö. Byn omnämns sedan ytterligare fyra gånger under medeltid (ortnamnsarkivet i Uppsalas digitala register, sofi.se).

Namnet Vidingsjö är sannolikt äldre än medeltid och gravfältet RAÅ 36:1 som ansluter till bytomten direkt i söder med tolv övertorvade runda stensättningar utgör troligen byns gårdsgravfält från vikingatid.

Mycket få äldre kartor över byn finns i lantmäteriverkats arkiv. Den äldsta, från 1750, visar en laga delning av den idag naturklassade Vidingsjö storskog. Den äldsta kartan som visar byns arrondering är därför den häradsekonomiska kartan från 1870-talet.

Kartan visar en by med fyra gårdar. Genom bytomten flyter en bäck som idag till stora delar är kulverterad. Gårdarna ligger, med undantag av den västligaste, söder om bäcken medan en stor del av ekonomibygnaderna ligger norr om densamma, i direkt anslutning till det aktuella området. Både den norrifrån kommande vägen in i byn och landsvägen söder om byn finns bevarade i dagens vägnät.

Nästa karta som visar byn är 1940-talets ekonomiska karta. Denna visar en by om tre gårdar, där Mellangården är utflyttad österut. De båda gårdarna i väster ligger på kartan, liksom idag, kvar på de platser som är markerade redan 1877. Uthusen och ekonomibygnaderna var betydligt färre 1948 och de flesta är idag rivna. Även 1948 låg en stor del av

Figur 4. Utsnitt ur Ekonomiska kartan från 1947 visande Vidingsjö by. Byn bestod av tre gårdar, varav Mellangården är utflyttad österut. Uthusen är betydligt färre än 1877 och delvis flyttade till andra platser. Rivna byggnader överkorsade. Undersökningsytan är belägen direkt norr om de rivna ladorna och var åkermark. Skala 1:10 000.

dem norr om bäcken och därmed i anslutning till det aktuella området. På båda kartorna används området direkt norr om ekonomibyggnaderna som åker. Nuvarande villaområde finns karterat på en planeringskarta från 1973 och började bebyggas strax därefter. Den äldre bybebyggelsen i Vidingsjö är delvis bevarad och ombyggd. De två äldre bostadshusen som utgjorde den östra av gårdarna 1948 är idag sammanbyggda och används som församlingshem till Vidingsjö kyrka som ligger söder om dem.

Resultat av sökschaktsgrävning

I utredningens etapp 2 upptogs två sökschakt inom området. Schakt 1 lades tvärs över det område som var tänkt att bebyggas. Det var 28 m långt och 1,5 m brett samt ca 0,5 m djupt. Schakt 2, som var 4 m

långt och lika djupt och brett som schakt 1, upptogs i den södra delen av området, avsedd för parkering.

I båda schakten framkom en lerjordsprofil som visade att det rörde sig om plöjd åkermark. Med ett undantag framkom inga fynd som kunde sättas i samband med Vidingsjös bebyggelse och heller inga anläggningar som tydde på förhistorisk bebyggelse eller andra aktiviteter.

I schakt 1 påträffades ett påfört grusigt lager, som troligen kom från en äldre igenlagd parkväg samt en mörkfärgning. I denna påträffades en ej helt förmultnad bräda med isittande spik, sannolikt från rivningen av Vidingsjös lador. Mörkfärgningen bedömdes därför vara av yngre datum.

Vad gäller utredningsområdet rekommenderar Östergötlands länsmuseum inga vidare arkeologiska åtgärder.

Figur 5. Vidingsjö kyrkas församlingshem består av två sammanbyggda äldre boningshus från Vidingsjö by. Husen är dessutom utbyggda med ytterligare en byggnadskropp bakom det grå huset. De båda äldre boningshusen finns med redan på den häradsekonomiska kartan från 1870-talet. Foto Olle Hörfors, ÖLM.

Referenser

Arkivhandlingar i Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

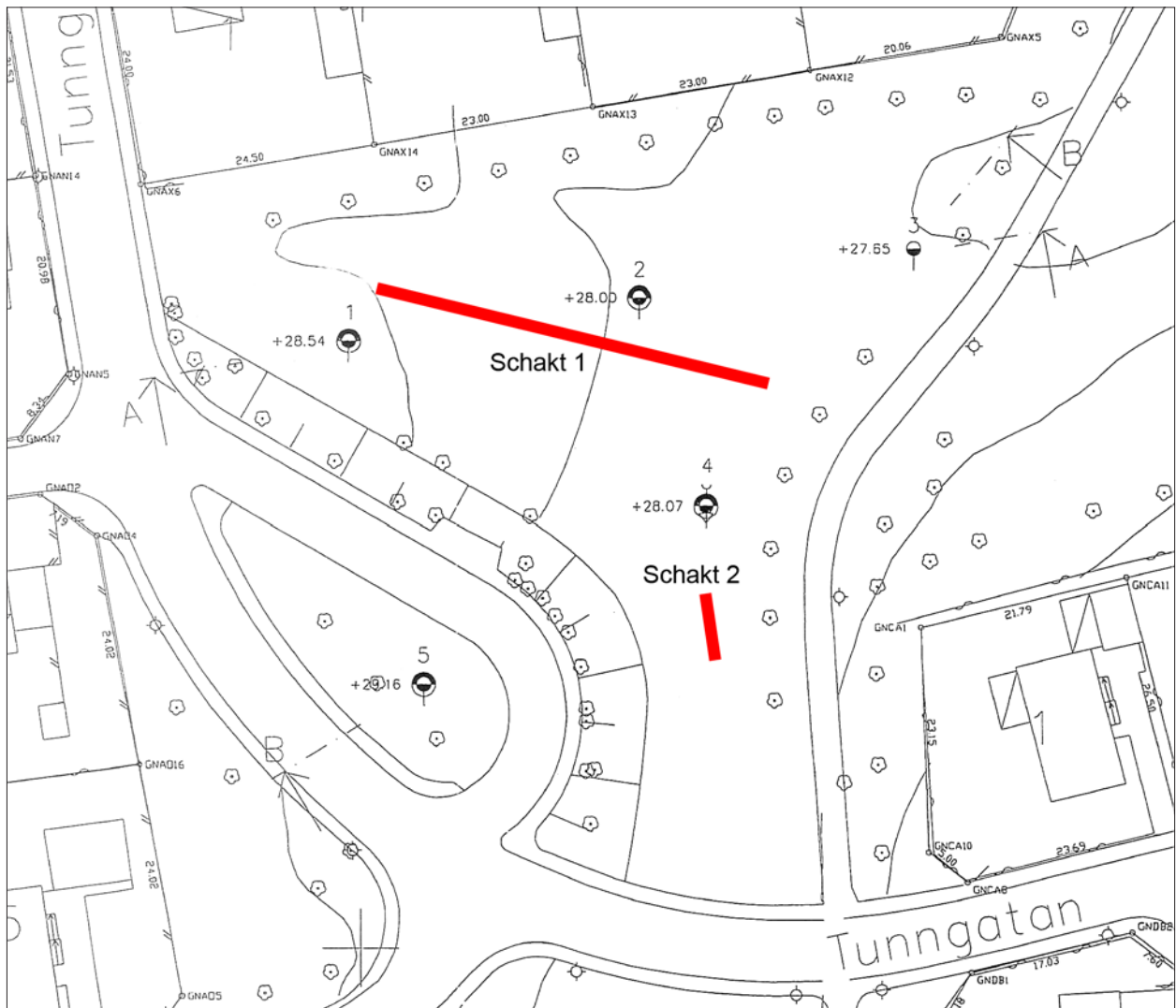
Kartor Lantmäteriverkets arkiv:

Lantmäteristyrelsens arkiv i Gävle. G 44. 662. Laga delning 1750 Vidingsjös skog och utmark.

Lantmäterikontoret i Linköping. 0580K-33/73. 1973. Nya tomter, Sammanläggning.

Häradsekonomiska kartan, Linköpingsbladet 1877.

Ortnamnsarkiviet digitala register. SOFI.se

Figur 6. Schaktplan. Skala 1:500.

Tekniska uppgifter

Område	Tunngatan Vidingsjö
Fastighetsbeteckning	Vidingsjö 1:1, del av
Socken	Linköping, S:t Lars
Kommun	Linköping
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	Intill RAÄ 36 m fl
Ekonomiska kartans blad	085 48 (8F4i Blästad)
Koordinater	X6472861, Y1490530
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk utredning etapp 1 och 2
Länsstyrelsens dnr	431-1246-09
Länsstyrelsens beslut	2009-07-31
Länsstyrelsens handläggare	Annika Helander
ÖLM dnr	356/09
ÖLM projektnr	531004
Uppdragsgivare	Linköpings kommun
Kostnadsansvarig	Linköpings kommun
Projektledare	Olle Hörfors
Fältarbetstid	2009-12-02
Yta/Volym/Löpmeter	51 m ² , 34 löpmeter
Fynd	Ej tillvarataget
Foto filmnr	Digitala bilder
Analys	-
Grafik	Lasse Norr
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2009:88 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Ritningar

12m

14

16

18

20m

Schakt 1

Påfört grus

Lera

x F1

A1

A1 Mörkfärgning, recent
F1 Bräda med spik

Vidingsjö 1:1

Linköpings stad och kommun, Ög

Planritning

Skala 1:50

Dnr 356/09

2009-12-02 Olle Hörfors

Renritning Lasse Norr

Hösten 2009 genomförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk utredning etapp 1 och 2 vid fastigheten Vidingsjö 1:1 i stadsdelen Vidingsjö, Linköpings kommun. Utredningen utfördes i nuvarande parkmark, direkt norr om platsen för Vidingsjös medeltida bytomt. Anledningen var att ytan var aktuell för en ny detaljplan inför ett planerat äldreboende.

Bebyggelsen i stadsdelen Vidingsjö har vuxit fram i utkanten av det fornlämningsrika före detta militära övningsområdet. Direkt inpå bebyggelsen finns en stor mängd registrerade fornlämningar i form av stensträngar, gravfält och gravar. Studier av äldre kartor visade att undersökningsområdet skulle tangera den nordligaste delen av Vidingsjös medeltida bytomt. Norr om bytomten har det tidigare varit åker.

Sökschaktsgrävningen visade att exploateringsytan i sin helhet befann sig i före detta åkermark och ingenting av arkeologiskt intresse framkom varför Östergötlands länsmuseum inte anser att några vidare arkeologiska åtgärder är nödvändiga.